

УДК: 351:65.012.8

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6\(6\)-108-119](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6(6)-108-119)

Казанчук Ірина Дмитрівна кандидат юридичних наук, доцент, член-кореспондент Академії Адміністративно-правових наук, доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ, <https://orcid.org/0000-0003-4269-2749>

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ ТА СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Анотація. У статті на теоретико-правовому рівні проведено аналіз адміністративно-правових норм та стандартів якості охорони навколишнього природного середовища, які діють у Європейському Союзі. Визначені можливості імплементації норм Європейського права в адміністративне законодавство України, а також європейських стандартів якості в діяльність уповноважених державних органів в природоохоронній сфері.

У статті звернено увагу на особливість адміністративного законодавства ЄС щодо захисту довкілля, яке складається з окремих груп норм, які регулюють охорону живої природи, питання боротьби із забрудненням повітря та з шумом, обмеження хімічного забруднення та утилізацію відходів, питання боротьби за чистоту води тощо. В цілому, генеральна екологічна політика ЄС пов'язана з прийняттям і реалізацією шести Програм дій, на основі яких підготовлені нормативно-правові акти Європейського Співтовариства з охорони навколишнього природного середовища в різних сферах життєдіяльності країн-членів. Також вказано, що система стандартів в Європейському Союзі в сфері захисту навколишнього природного середовища закріплена передусім в директивах ЄС. На сьогоднішній день прийнято понад 90 директив стосовно природоохоронної сфери.

Автором зроблено висновок про те, що головною ідеєю процесу покращення природоохоронної сфери в Україні має стати гармонізована з європейським законодавством національна нормативно-правова база у галузі охорони навколишнього природного середовища, удосконалення інституту адміністративної відповідальності фізичних і юридичних осіб за нанесення шкоди навколишньому природному середовищу. Також автором вказано на те, що в Україні постала необхідність: 1) вдосконалення правового механізму надання громадськості інформації з питань охорони довкілля, а також участі

громадськості в прийнятті рішень, що стосуються екологічної безпеки та здійснення природоохоронних заходів; 2) розробки та реалізації державних і регіональних програм щодо поширення еко-освіти в суспільстві; 3) покращення міжнародного співробітництва правоохоронних органів України та країн-членів ЄС з метою обміну передовим досвідом і методами природоохоронної діяльності; 4) розроблення та втілення у життя Концепції формування екологічної культури населення України.

Ключові слова: Європейській Союз, охорона навколишнього природного середовища, імплементація, адміністративно-правові норми, європейські стандарти, природоохоронні органи.

Kazanchuk Iryna Dmytrivna Candidate of legal sciences, associate professor, corresponding member of the Academy of Administrative and Legal Sciences, associate professor of the Department of Administrative Law and Process, Faculty No. 1, Kharkiv National University of Internal Affairs, <https://orcid.org/0000-0003-4269-2749>

ANALYSIS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE OF EUROPEAN NORMS AND QUALITY STANDARDS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENVIRONMENTAL PROTECTION IN TODAY'S

Abstract. The article at the theoretical and legal level analyzes the administrative and legal norms and quality standards of environmental protection that operate in the European Union. The article draws attention to the peculiarity of the EU administrative legislation on environmental protection, which consists of separate groups of norms that regulate the protection of living nature, the issue of combating air and noise pollution, limiting chemical pollution and waste disposal, the issue of fighting for water purity, etc. In general, the general environmental policy of the EU is connected with the adoption and implementation of six Action Programs, on the basis of which the normative legal acts of the European Community on the protection of the natural environment in various spheres of life of the member countries have been prepared. It is also indicated that the system of standards in the European Union in the field of environmental protection is established primarily in EU directives. To date, more than 90 directives have been adopted in the field of environmental protection.

The author concluded that the main idea of the process of improving the nature protection sphere in Ukraine should be the national legal framework in the field of environmental protection, harmonized with European legislation, and the improvement of the institution of administrative responsibility of individuals and

legal entities for causing damage to the surrounding natural environment. The author also pointed out that in Ukraine there is a need to: 1) improve the legal mechanism for providing the public with information on environmental protection issues, as well as public participation in decision-making related to environmental safety and the implementation of environmental protection measures; 2) development and implementation of state and regional programs for the spread of eco-education in society; 3) improvement of international cooperation of law enforcement agencies of Ukraine and EU member states with the aim of exchanging best practices and methods of environmental protection activities; 4) development and implementation of the concept of formation of ecological culture of the population of Ukraine.

Keywords: European Union, environmental protection, implementation, administrative and legal norms, European standards, nature protection bodies.

Постановка проблеми. Наприкінці червня 2022 року Європейський парламент прийняв резолюцію щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського союзу, вкотре продемонструвавши свою непохитну підтримку європейських прагнень нашої країни стати повноправним членом ЄС [1]. З цього важливого кроку та на шляху до подальшої євроінтеграції все українське суспільство і, насамперед, владні державні структури повинні продовжувати будувати нову державу, в якій панує верховенство права та забезпечуються права і свободи людини, цінності гуманізму і демократії. Втім, у світлі інтеграційних процесів є стурбованість європейської спільноти щодо виконання Україною зобов'язань щодо покращення стану охорони навколишнього природного середовища та реалізації права людини й громадянина на сприятливе довкілля. Одним із інструментів, спрямованих на досягнення цих цілей, вказано поетапну імплементацію норм Євросоюзу в діюче адміністративне законодавство України [2] та відповідність діяльності державних органів європейським стандартам якості у забезпеченні екологічної безпеки в країні. Отже, розуміючи серйозність екологічних наслідків воєнних дій, що відбуваються зараз в Україні, актуальною є потреба у зверненні до правових джерел та досвіду діяльності природоохоронних органів країн-членів Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певний науковий інтерес до проблем вивчення адміністративно-правових норм і стандартів охорони навколишнього природного середовища, можливостей імплементації досвіду країн-членів Європейського Союзу в Україні виявили такі вітчизняні науковці, як В. Андрейцев, С. Джигирей, Є. Додін, Б. Гамалюк, Р. Калюжний, В. Копійка, І. Коліушко, В. Костицький, М. Микієвич, А. Пухтецька, В. Пилипчук, К. Рябець, О. Улютіна, О.М. Хіміч, Ю. Шемшученко. Ці дослідження в основному спиралися на наукові праці закордонних вчених, а саме: А. Віл,

Г. Вінтер, Р. Вольфрум, П. Крейг, Л. Кремер, Д. Шелтон, Р. Стейнберг. Нажаль, в українській адміністративно-правовій науці багато питань, пов'язаних з проблемами розвитку євроінтеграційних процесів у природоохоронній сфері, імплементацією норм ЄС у національне (природоохоронне) законодавство не були достатньо вивчені, тому й потребують глибшого дослідження. Більш того, сфера охорони навколишнього природного середовища, займаючи одне з провідних місць в політиці європейських держав, набуває особливого значення в Україні в умовах сьогодення.

Метою статті є аналіз адміністративно-правових норм і стандартів якості стану охорони навколишнього природного середовища, які визначені у Європейського Союзу, та визначення перспектив їх впровадження в українське законодавство та діяльність природоохоронних органів, що є важливим на шляху входження України в європейський правовий простір. Окреслена мета реалізується шляхом виконання наступних завдань: 1) дослідити правові засади та позитивний досвід адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища в країнах-членах Європейського союзу; 2) на підставі аналізу наукових підходів українських вчених та законодавчих ініціатив визначити перспективи імплементації правих норм і стандартів країн-членів ЄС у адміністративне законодавство України, яке регулює суспільні відносини у природоохоронній сфері.

Виклад основного матеріалу. В умовах урбанізації населення та сучасної індустріалізації в Європейському Союзі належний правовий стан охорони навколишнього природного середовища є однією з пріоритетних вимог розвитку його країн-членів. Так, ст. 191 (2) Договору про функціонування Європейського Союзу спрямована на сприяння максимальному захисту навколишнього середовища, чому має сприяти екологічна політика ЄС, яка характеризується своїм динамізмом, врахуванням потреб суспільства та інтересів окремих його членів. При цьому забезпечення високого рівня захисту навколишнього природного середовища має враховувати місцеві ситуації різних членських країн ЄС [3, с. 7]. В цьому аспекті зазначимо, що організаційно-правова структура органів, які уповноважені здійснювати контроль за раціональним природокористуванням в ЄС, є складною, тому як включає в себе регулювання на рівні союзних інститутів та державних органів всередині кожної країни, діяльність значної кількості природозахисних організацій та громадських об'єднань [4, с. 37]. Внаслідок чого, ефективність системи управління природоохоронною сферою забезпечується завдяки вірному розподілу повноважень між усіма суб'єктами охорони навколишнього природного середовища в сучасній правовій базі Євросоюзу. А сама природоохоронна діяльність базується на принципі обережності, принципі ненанесення шкоди навколишньому природному

середовищу, здійсненні превентивних заходів, усуненні шкоди нанесеної навколишньому природному середовищу у джерела виникнення шкоди, або загрози її настання, при цьому забруднювач навколишнього природного середовища повинен відшкодувати збиток, нанесений навколишньому середовищу [3, с. 24-25].

Законодавство ЄС щодо захисту довкілля складається з окремих груп норм, які регулюють охорону живої природи, питання боротьби із забрудненням повітря та з шумом, обмеження хімічного забруднення та утилізацію відходів, питання боротьби за чистоту води тощо. В цілому, генеральна екологічна політика ЄС пов'язана з прийняттям і реалізацією шести Програм дій, на основі яких підготовлені нормативно-правові акти Європейського Співтовариства з охорони навколишнього природного середовища в різних сферах життєдіяльності країн-членів [4, с. 39-41]. Європейські держави проводять величезну роботу по розробці стандартів якості охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Слід звернути увагу на те, що система стандартів в Європейському Союзі в сфері захисту навколишнього природного середовища закріплена передусім в директивах ЄС. На сьогоднішній день прийнято понад 90 директив стосовно природоохоронної сфери. Важливо, що Директиви ЄС спрямовані на встановлення стандартів щодо оцінки вартості контролю за забрудненням в промисловості; оцінку впливу певних державних та приватних проектів на навколишнє природне середовище; межі контролю і забезпечення інформацією і інше. Ці правові акти визначають окремі стандарти якості захисту природного середовища, якості води, якості повітря, промислових ризиків та біотехнологій, відходів, шумів [4]. Наприклад, Директиви щодо води містять стандарти у сфері захисту річок, морів та інших водойм; питання якості питної води; скидання у водойми відходів деяких небезпечних речовин; якості прісної води, що потребує охорони з метою підтримання життя риб, тощо [5].

Окрім зазначених, пріоритетами політики країн-членів Євросоюзу в сфері адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища є також: кліматичні зміни, навколишнє середовище та здоров'я населення, управління природними ресурсами та відходами, розвиток ринку екологічно чистих товарів шляхом дотримання вимог з охорони навколишнього середовища. Зазначені пріоритети повинні реалізовуватися і в законодавчій діяльності кожної країни-члену ЄС [6, с. 129-130].

Хотілося б нагадати і про те, що в ЄС велике значення надається широкій участі громадськості в державних справах з природоохоронних питань. В цьому аспекті державні органи та підприємства зобов'язані дотримуватися вимог відповідних положень, зокрема, Організації конвенції «Про доступ до

інформації, участь громадськості в прийнятті рішень і доступі до правосуддя у справах природоохоронного характеру» [7] тощо.

Крім цього, цікавим для наслідування в нашій країні є й те, що в Євросоюзі введено екомаркування спеціальним знаком з метою достовірного інформування споживачів про екологічність продукту, стимулювання виробників до дотримання норм і вимог по охороні навколишнього природного середовища. Відзначимо, що такий екознак не поширюється на харчові продукти, напої та лікарські препарати, лише на товари, які містять речовини та препарати, віднесені директивами до небезпечних, але в припустимих межах. В залежності від небезпечності товару екознак має свій відповідний колір. В кожному випадку, для отримання права використовувати екознак виробник повинен представити продукт для оцінки його екологічності в орган сертифікації, з якими виробник може укласти контракт по кожному виду продукції [8, с. 58-60].

До речі, основні зусилля держав ЄС в сфері охорони навколишнього природного середовища спрямовані на визначення відповідальності за завдання шкоди природному середовищу і боротьбу із забрудненнями вод, атмосферного повітря тощо. Так, у разі недотримання європейських стандартів в сфері охорони навколишнього середовища при боротьбі із забрудненням Європейська Комісія вповноважена застосовувати санкції (навіть до відповідальності на рівні Європейського Суду) по відношенню до держав-членів ЄС, які не виконують свої зобов'язання.

Ряд директив ЄС містить стандарти в сфері охорони навколишнього середовища від відходів виробництва та споживання. Зокрема, до таких відноситься Директива ЄС про спалення небезпечних відходів (94/67/ЄС), в якій визначені заходи по попередженню, а у разі неможливості – зниженню негативного впливу на природне середовище та здоров'я людини забруднення повітря, ґрунту і вод, що викликані спаленням небезпечних відходів. Визначені також і умови нормування і здійснення викидів промисловими підприємствами [5, с. 202].

Хотілося б звернути увагу, що в ЄС акцент робиться передусім на великій різноманітності засобів протидії забрудненням об'єктів природного середовища промисловими підприємствами. Значна увага приділяється таким організаційно-правовим заходам, як: екологічне нормування, ліцензування, екологічна експертиза, державний екологічний контроль, екологічний аудит, оцінка впливу потенційної діяльності на навколишнє середовище, екологічна сертифікація, моніторинг стану охорони навколишнього природного середовища [5, с. 206]. Зокрема, система екологічної сертифікації, що використовується в країнах Європейського Співтовариства має на меті просувати на ринок продукцію промислових підприємств, при виробництві

яких не допускалося порушень екологічних вимог. Вбачається, що і українське законодавство повинно бути спрямоване на досягнення саме цієї мети. В цьому контексті важливе значення має Директива 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування певних Директив, яка встановлює заходи з розміщення, знищення небезпечних відходів [7, с. 21]. Цей правовий акт уточнює дозвільні та інші вимоги до виробничої діяльності промислових підприємств, не передбачені Директивою про управління відходами. За вимогами, встановленими в Директиві, підприємствам і організаціям заборонено змішувати небезпечні відходи різних видів, небезпечні відходи з безпечними, окрім як у визначених обставинах. Крім зазначеного, Директива 2008/98/ЄС визначає також стандарти для функціонування полігонів. Так, передбачається організація, управління, ліквідація та моніторинг місць їх розташування, можливість розміщення на них тих або інших відходів, встановлені правила попереднього очищення, обмеження по розміщенню органічних, небезпечних і побутових відходів, мінімальні технічні вимоги, які повинні бути відображені в дозволах, що видаються організаціям, які експлуатують полігони [7, с. 19].

З часу підписання Угоди про асоціацію з ЄС, основна діяльність у сфері управління довкіллям та інтеграції екологічної політики зосереджена також на впровадженні в Україні європейської моделі оцінки впливу на довкілля окремих державних і приватних проєктів, адже це є однією із так званих «горизонтальних» директив ЄС. Саме у цій сфері з 2017 року країна втілює положення закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Згідно з Директивою 2011/92/ЄС оцінка впливу на довкілля повинна визначати, описувати та оцінювати прямий та непрямий значний вплив проєкту на безпечність життєдіяльності людей та їхнє здоров'я, навколишнє природне середовище та його елементи, природні території та об'єкти, історичні пам'ятки та інші матеріальні об'єкти, культурну спадщину [9].

Варто зазначити, що в Україні державних владним структурам теж слід обов'язково врахувати позитивний досвід ЄС в процесі інтеграції різних правових аспектів в законодавство України щодо охорони навколишнього природного середовища. Щодо діяльності природоохоронних органів, слід відзначити, що у ЄС найчастіше контрольні функції зосереджені на регіональному чи місцевому рівні влади, включаючи закріплення конкретних правових вимог до дотримання в діяльності окремих промислових підприємств і організацій стандартів охорони навколишнього середовища. Насамперед вони стосуються технологій, норм щодо використання корисних копалин, промислових відходів і будівельних робіт. Право видачі ліцензій підприємствам і організаціям може бути делеговане різним органам на різних рівнях. В адміністративному законодавстві Європейського Союзу положення

по охороні природного середовища, користуванню природними ресурсами включаються в законодавство про надра [3, с. 114]. Крім того, досвід ЄС щодо делегування місцевій (регіональній) владі ряду повноважень з охорони навколишнього природного середовища, користування надрами, землею, може бути розглянутий в аспекті можливості забезпечити природоохоронну спрямованість українського природоресурсного законодавства.

Окремо слід вказати на Директиву Європейського Парламенту та Ради від 15 січня 2008 року (2008/1/ЄС) щодо попередження та контролю за забрудненням [5]. Цей документ має вагомим значення в сфері захисту природного середовища Європейського Співтовариства, адже встановлює, що межі викидів, еквівалентні параметри та технічні заходи повинні ґрунтуватись на найкращих доступних технологіях (методах), проте без вказівки використовувати конкретні методи або технології. Однак при цьому повинні враховуватись технічні характеристики обладнання, що розглядається, його географічне положення та місцеві природні умови. В усіх випадках умови дозволу повинні передбачати заходи, спрямовані на зведення до мінімуму забруднень, що поширюються на великі відстані або транскордонного забруднення, а також на забезпечення високого рівня охорони навколишнього середовища в цілому. Згідно зі ст. 11 Директиви, держави-члени ЄС повинні створити умови для того, щоб уповноважені органи стежили за досягненнями в сфері найкращих доступних технологій (методів) або одержували інформацію про них. Заслужує певної уваги й такий правовий акт Європейського Союзу в сфері захисту природи як Директива Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 р. (2009/33/ЄС) з питань сприяння екологічно чистим та енергозберігаючим засобам автомобільного транспорту [5, с. 240]. Ця Директива визначає обов'язковість придбання чистого і економічного автомобільного транспорту підприємствами, підрядними компаніями і водіями.

Значна увага в адміністративному законодавстві ЄС приділяється й питанню відповідальності за завдання шкоди навколишньому природному середовищу. Відмінність законодавства ЄС від нашого є те, що окрім необхідності покарати винну особу за шкоду, нанесену навколишньому природному середовищу, законодавець робить акцент на необхідності відновлення попереднього стану природного середовища. В цьому аспекті основним актом ЄС є Директива Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року (2004/35/ЄС) «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» [10]. Особливостями цієї Директиви є те, що її положення спрямовані не на охорону здоров'я і майна людини, а на охорону довкілля як такого, що включає біологічне розмаїття, води і ґрунт. Крім цього, Директива про екологічну відповідальність за своєю суттю є нормативним актом публічного

права і регулює правовідносини, виходячи з принципів, які є елементами публічного права. Це проявляється у праві державних органів безпосередньо, без звернення до суду, примушувати тих, хто використовує обладнання до заходів з санації, до відповідальності користувачів перед державними органами та у відсутності у фізичних та юридичних осіб права вимоги по відношенню до користувачів обладнання. Другою важливою вимогою Директиви є закріплення відповідальності користувачів обладнання перед державою. Приватні власники (наприклад, власники земельних ділянок) відповідно до ст. 3 Директиви не можуть від свого імені вимагати відшкодування завданої шкоди, а можуть діяти тільки опосередковано, через державні органи, перед якими і буде відповідати особа, що спричинила шкоду. У ст. 7 Директиви визначено, що користувач згідно з додатком II до Директиви обирає необхідні заходи і подає їх на затвердження в якості плану компетентним органам, які і приймають остаточне рішення про необхідність проведення конкретних заходів. Ст. 9 Директиви за настання екологічної шкоди, що спричинили декілька осіб, в питанні відповідальності розподілу між ними витрат на санацію містить відсилання до внутрішнього законодавства країн ЄС. Слід зауважити, що у додатку II до Директиви зазначено, що санація екологічної шкоди може бути первинною (з метою «повернути» природні ресурси, яким завдано екологічної шкоди до початкового стану), додатковою (у випадку, якщо заходів первинної санації виявилось недостатньо) і такою, що включає в себе заходи щодо поліпшення вод або місць природного проживання видів, які охороняються [10, с. 58-60].

В результаті ретельного аналізу змістового наповнення усіх зазначених європейських норм та стандартів, виключно у суворій відповідності до яких будується уся діяльність керівних інституцій ЄС та органів державної влади його країн-учасниць, можна дійти висновку, що в країнах-учасницях ЄС дуже ретельна увага приділяється забезпеченню належної організації та ефективної діяльності усіх органів державної влади, спрямованої, у першу чергу, на реалізацію права людини та громадянина на сприятливе навколишнє природне середовище. І врахування дотримання цього права під час законотворчої та правозастосовчої діяльності є обов'язковим.

В Україні на шляху інтеграції її у Європейський Союз пріоритетними напрямками підтримання екологічної рівноваги та забезпечення належного стану охорони навколишнього природного середовища на сьогодні є:

- приведення адміністративного законодавства України у відповідність до правих норм і стандартів країн-членів ЄС;
- належне виконання положень Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», метою якого є встановлення правових та організаційних засад здійснення оцінки впливу на довкілля та забезпечення виконання Україною міжнародних зобов'язань у рамках Конвенції про оцінку впливу на навколишнє

середовище в транскордонному контексті (Конвенція Еспоо) та Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуська Конвенція), стороною яких є Україна, а також імплементації у національне законодавство положень Директив 2003/4/ЄС та 2011/92/ЄС;

- удосконалення основних процедур, необхідних для здійснення оцінки впливу на довкілля, та забезпечення розроблення планів щодо покращення стану охорони навколишнього природного середовища, визначених в Основних напрямах державної політики України у сфері охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, та їх поетапне виконання;

- впровадження комунікаційної стратегії щодо підтримки належного стану охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки, а також державної підтримки суб'єктів, які дотримуються стандартів якості охорони навколишнього природного, під час здійснення промислової, господарської та іншого виду діяльності;

- покращення системи моніторингу стану навколишнього природного;

- підтримка суб'єктів громадянського суспільства та місцевих органів влади у галузі управління природоохороною сферою;

- розширення співробітництва, насамперед, правоохоронних органів, із природоохоронними та правоохоронними органами країн-членів ЄС.

Як бачимо, головною ідеєю процесу покращення природоохороної сфери в Україні має стати гармонізована з європейським законодавством національна нормативно-правова база у галузі урегулювання правовідносин у сфері охорони навколишнього природного середовища, удосконалення інституту адміністративної відповідальності фізичних і юридичних осіб за нанесення шкоди навколишньому природному середовищу. Основи такого законодавства в нашій країні вже створені, проте вони потребують подальшого удосконалення в аспекті виконання такого першочергового завдання як створення чітких законодавчих рамок й визначення чітких стандартів якості захисту навколишнього природного середовища. Хотілося б акцентувати увагу й на тому, що органам державної влади України слід проаналізувати досвід європейської спільноти щодо розробки та втілення у життя єдиних адміністративно-правових норм і стандартів, за результатами чого національна система органів державного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів набуде більш досконалих форм. Саме впровадження європейських стандартів (у тому числі Копенгагенських і Мадридських критеріїв при організаційній побудові, взаємодії та діяльності органів влади [8, с. 91]) повинні визнаватися головним напрямком державно-правових реформ та реорганізації адміністративно-

правових інститутів в Україні у природоохоронній сфері.

Висновок. Таким чином, виходячи із положень законодавства ЄС, в Україні постала необхідність: 1) вдосконалення правового механізму надання громадськості інформації з питань охорони довкілля, а також участі громадськості в прийнятті рішень, що стосуються екологічної безпеки та здійснення природоохоронних заходів; 2) розробки та реалізації державних і регіональних програм щодо поширення еко-освіти в суспільстві; 3) в рамках міжнародного співробітництва удосконалення системи спільних заходів правоохоронних органів України та ЄС з метою обміну передовим досвідом і методами природоохоронної діяльності; 4) розроблення та втілення у життя Концепції формування екологічної культури населення України шляхом вироблення стратегії дій щодо виховання кожного громадянина в дусі дбайливого ставлення до водних і земельних ресурсів, зелених насаджень і територій, що підпадають під особливу охорону, особистої відповідальності перед суспільством за збереження сприятливих природних умов, раціональне використання природних ресурсів, усвідомлення необхідності дотримання встановлених міжнародних екологічних норм, вимог і стандартів.

Література:

1. Європарламент підтримав надання Україні статусу кандидата в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suspilne.media/253073-evroparlament-pidtrimav-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-v-es/>
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – стаття 367.
3. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник / В.В. Ладиченко, І.В. Гиренко, Л.О. Головка, В.А. Вітів. – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2019. – 363 с.
4. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. – К. : Ін Юре, 2015. – 312 с.
5. Збірник нормативних матеріалів з права Європейського Союзу / уклад. : Л.Р. Наливайко, Р.З. Голобутовський, К.В. Грідіна, Д.О. Лавренко ; ред. Л.Р. Наливайко. – Дніпро : ДДУВС, 2020. – 600 с.
6. Правове регулювання відносин в сфері довкілля в Європейському союзі та в Україні // За заг. ред. к.е.н. В. Г. Дідика. – К.: Державний департамент з питань адаптації законодавства, 2007. – 579 с.
7. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Л.: Екоправо-Львів, 2010. – 192 с.
8. Wolf S., Stanley N. Wolf and Stanley on Environmental Law / S.Wolf, N. Stanley // Taylor & Francis. – 2011. – 576 p.
9. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VII. // БД «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
10. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, OJ L 143. – 30.04.2004. – p. 56–75.

References:

1. Європарламент підтримав надання Україні статусу кандидата в ЄС [The European Parliament supported granting Ukraine the status of a candidate for the EU]. (n.d.). *suspilne.media*. Retrieved from <https://suspilne.media/253073-evroparlament-pidtrimav-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-v-es/> [in Ukrainian].
2. Закон України «Про Загал'нодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [The Law of Ukraine «On the National Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union», March 18 2004, № 1629-IV]. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. №29. pp.367. [in Ukrainian].
3. Ladychenko, V.V., Hyrenko, I.V., Holovko, L.O., & Vitiv, V.A. *Ekolohichna polityka i pravo YES [Environmental policy and EU law]*. Kyiv: Vydavnychyy tsentr NUBiP Ukrayiny. [in Ukrainian].
4. Muraviova, V. I. (2015). *Європейське право: право Європейського союзу [European law: the law of the European Union]*. Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
5. Nalyvayko, L.R., Holobutovs'kyy, R.Z., Hridina, K.V., & Lavrenko, D.O. (2020). *Zbirnyk normatyvnykh materialiv z prava Yevropeys'koho Soyuzu. [Collection of normative materials on the law of the European Union]*. Dnipro : DDUVS [in Ukrainian].
6. Didyk, V. G. (2007). *Pravove rehulyuvannya vidnosyn v sferi dovkillya v Yevropeys'komu soyuzi ta v Ukrayini [Legal regulation of environmental relations in the European Union and Ukraine]*. Kyiv: Derzhavnyy departament z pytan' adaptatsiyi zakonodavstva [in Ukrainian].
7. *Zbirnik normativno-pravovikh aktiv Європейського Союзу u sferi okhoroni navkolishn'ogo seredovishcha* (2010). [Collection of regulatory legal acts of the European Union in the field of environmental protection]. L.: Ecopravo-Lviv.
8. Wolf, S., & Stanley, N. (2011). *Vol'f i Stenli pro ekolohichne parvo [Wolf and Stanley on Environmental Law]*. Taylor & Francis.
9. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [The Law of Ukraine «About environmental impact assessment»]. (2017, May 23, №2059-VII). (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> [in Ukrainian].
10. Директива 2004/35/ЄВ Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року про екологічну відповідальність згідно з запобіганням та усуненням шкоди, завданої навколишньому середовищу. (2004). [Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, OJ L 143].